

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr K. Fernhout, Baarn; Drs D. J. Galle, Haarlem; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herken, Ermelo; A. Janse, Biggelerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Tzum; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnald, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswert; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Drukkers-Uitgevers:
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentieën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

HOUD: Hoofdartikel: Het recht van den oorlog. XIII. —
Uit de Schrift: De verhoogde Christus opent Europa. II. —
Kerkelijk Leven: Naar aanleiding van de jongste polemiek
tussen „Heraut“ en „Reformatie“. „Verzekerd uit de
vruchten“. (Antwoord aan Dr Th. Delleman.) III. Indrukken
van de Generale Synode. — Lit. en Kunst: Een historische
streekroman. — Even Parkeren: De Burgerlijke Staat en
de Redenaar. — Geestelijke Adviezen: Zelfbeproeving. VI.
— Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592—1620. XIV. —
Muz. Kroniek: „Petrus Dathena Psalmen Davids“. VII. —
Perschouw. — Generale Synode Geref. Kerken. — Kerk-
nieuws.

HOOFDARTIKEL

Het recht van den oorlog. XIII.

Het koninkrijk Gods is als het rijk van Christus,
of het koninkrijk der hemelen, in Gods schuld-
vergevinge gunst gehandhaafd, niet slechts met de
beslissing om God eeuwig te doen loven en
prijzen door het verlorene menschenhart, maar ook
tot behoud der geschapen orde in het tijdelijk
leven van den ganschen kosmos.¹⁾

En met het specifiek karakter dezer hand-
having van het rijk des Heeren tegenover de zonde
is toen in de tijdelijke wereld om der zonde wil
de staat gegeven, opdat deze door een uitoefening
rijner ambtelijke zwaarmacht het publieke recht
zou stellen en sanctioneren, in dienst van God,
den Schepper en Wetgever, aan het algemeen
welzijn, op zijn territorium.

Alle in de historie voor den dag gekomen con-
flicten tusschen macht en recht zijn dan niet
een gevolg van de structuur van den staat, maar
van machtsmisbruik en rechtskrenking door zon-
dige dragers der ambtelijke overheidsbevoegdheid.
Daartegenover is een poging tot waarmaking chris-
telijke politiek geen uiting van hoogmoed, maar
van gehoorzaamheid. En inderdaad valt voor een
geleidelijk tot stand komende, en van God gevor-
derde harmonie tusschen recht en macht, te
danken als een vrucht van christelijke politiek.
Het calvinisme is oorsprong en waarborg onzer
constitutioneele vrijheden gebleken.

Doch men zal dit willen toegeven voor zoover
het de binnenlandsche politiek betreft, en toch
uiterst sceptisch staan tegenover de mogelijkheid
van een waarmaking christelijke buiten-
landsche politiek. De machtssoefening der
overheid is toch in de binnenlandsche politiek
niet alleen begrensd door de landsgrenzen; ze is
binnen die grenzen evenzeer beperkt door de orde
van het daár door God geschapen en bewaarde
leven. Maar hoe staat het met de zwaarmacht
om der zonde wil, het karakteristiekum van den
staat, in de internationale politiek?

Geen enkele staat kan zich buiten deze politiek
houden. Dit kan al moeilijker. Het aantal vrij-
heidsvlakken tusschen de staten onderling neemt
hoe naarmate der technische, economische, weten-
schappelijke, sportieve ontwikkeling. Het ontstaan
van tegenstrijdige belangen is voortdurend aan
den gang.

Nu kan men de vreedzame oplossing van inter-
nationale geschillen eischen. En men kan dit ook
op een andere wijze zich voorstellen dan in den
trant van het oude adagium: si vis pacem, para
bellum, d.w.z. bereid u ten oorlog, zoo ge den
vrede wilt. En zeker kan men naar den vrede
jagen op een andere manier dan die van het
consequente imperialisme, die Napoleon deed zeg-
gen: „Gij begeert den vrede; het gouvernement
begeert hem met nog meer warmte; zijn voornaam-
ste wenschen, zijn meest dringende stappen zijn
voor hem geweest. De eerste consul heeft den
vrede beloofd, hij gaat hem bevechten aan het

hoofd van zijn soldaten.“²⁾ Men kan aan de vreed-
zame oplossing van geschillen tusschen de volken
denken in den trant, waarin art. 18 van het a.r.
program van beginselen daar ernstig van spreekt.

Doch wordt op die manier de mogelijkheid van
een christelijke buitenlandsche politiek oprecht
gesteld? Het betreffende a.r. programartikel noemt
o.a. ook de wering, desnoods met de sterke hand,
van alle onrechtmatig geweld.

Bavinck, die niet gearzeld heeft het slagveld
van den modernen oorlog als een abattoir te
brandmerken,³⁾ zegt van arbitrage, dat ze alleen
bij rechtsgeschillen mogelijk is, en ontoepasselijk
bij conflicten, waarbij de zelfstandigheid of de
eër der staten is gemoeid.⁴⁾ Van Kuypers is het
woord aan te halen, dat alle oorlog, die door
arbitrage te vermijden is, vermeden moet wor-
den,⁵⁾ maar bij eereschending der natie achtte
hij haar evenmin mogelijk als Bavinck.⁶⁾ Prof.
Anema stelt na een vurig pleidooi voor samen-
werking der statengemeenschap, dat, indien voor
een bepaald geval twijfel over de grens tusschen
hetgeen tot de statengemeenschap en tot de af-
zonderlijke staten behoort, de staten zelfstandig
bevoegd moeten blijven.⁷⁾ En Prof. Dooye-
weerd zegt wel, hoe volstrekt onchristelijke ge-
dachte het is, dat de eisch van wat we gewoonlijk
naasteliefde noemen, gelding zou ontberen in het
internationale verkeer der in staten georganiseerde
volkeren, en dat hier niet de zedewet, maar een
zuiver egoïstisch beginsel zou gelden; doch hij
moet daaraan toevoegen, dat de liefdenorm al-
mer van den staat eischen kan een berusten in
een buitenlandschen aanslag op zijn bestaan. En
de bestaansvoorwaarden van een staat laten zich
niet naar private maatstaven beoordeelen.⁸⁾ Zoodat
in de politieke betrekkingen tusschen de staten
een factor overblijft, die de staten bezwaarlijk
materialiter aan hun soevereine beoordeeling kun-
nen laten ontnemen, ook voorzover ze erkennen,
dat de macht in het leven der staten slechts
het recht heeft te dienen.⁹⁾

Uit de daareven aangehaalde woorden van man-
nen, die den oorlogsgewel verafschuwen, blijkt
een erkenning van het recht van den staat op
zelf-handhaving.

Zooewel de schrik voor de namelooze ellende
van den modernen oorlog als een vage herinnering
aan den liefde-eisch der Schrift zal misschien
iemand brengen tot het stellen van het vierkant
daar tegenover staande, en doen pleiten voor de
zelfopoffering van den staat.

Doch wie de positie van den staat in het ko-
ninkrijk van Christus heeft leeren belijden, kan
zulk een pleidooi voor zelf-opoffering van den
staat maar kwalijk verdragen.

Wat zou men zeggen van den eisch tot zelf-
opoffering van het kerkelijk instituut? Wie hij de
Schrift leeft, moet dezen eisch onvoorwaardelijk
van de hand wijzen. Welk oordeel ware anders
te vellen over elken kerkelijken strijd tegen het
juk van den staat? Schier eenparig is het vonnis
der protestantsche christenheid over de gelijk-
schakelingswoede, die de zelfstandigheid der
Duitsche protestantsche kerkelijke instituten niet
sparen wilde. Het kerkelijk instituut zou zich daar
moeten opofferen aan den nieuwen geest van het
Dritte Reich, en aan een instituten-gemeenschap,
die de ambtelijke eigenaardigheid der Christus-
getrouwe instituten miskent. Daartegenover erken-
nen wij volmondig — en terecht — het recht van
het kerkelijk instituut op zelfhandhaving. Het heeft
een roeping tegenover den leugengeest, die het niet
prijsgave mag, maar waarin het de Schrift heeft
te belijden. En daaruit voortvloeiend heeft het een
ambtelijke roeping ten aanzien van den predik-
dienst en de heiligheid der sacramenten, die het
niet meer vervullen kan, zoo het niet zichzelf is.
Het ambtelijk recht — d.i. dus ook de plicht —

tot zelf-handhaving is gegeven met het er zijn om
der zonde wil.

Maar men meene niet, dat het met het staats-
instituut anders is. De staat heeft, tot volvoering
van zijn taak, de zwaarmacht ongerept te be-
waren. De staat mag zich niet in de vitale zijde
aan zijn machtspositie laten treffen, daar zijn
individuele rechtstaak als staat berust op zijn
machtsgrondslag. Het zwaard der gerechtigheid
ontglipt aan een krachteloze hand.¹⁰⁾ Meermalen
brak na het verlies van den oorlog, dus na het
blijken van militaire zwakte, een revolutie uit in
het verliezende land, en bleek het zwaard der ge-
rechtigheid onmachtig tot het handhaven der bin-
nenlandsche orde. Zoo in Rusland en Duitschland
na den wereldoorlog.

Bovendien, aan wie of wat zou de staat zich
moeten opofferen? Aan de macht van een anderen
staat? Dat ware een offer aan den gelijke, hetwelk
afgodendienst is. Aan het volkenrecht? Doch dat
wordt juist tegenover hem geschonden. Aan den
liefde-eisch? Maar deze wordt door wie het offer
voor zich opeischt, niet gesteld. Aan den levens-
lust van zijn dienstplichtige onderdanen? Maar zij
moeten het vaderland liefhebben; geen staatsbestel,
door God gewild, is zonder deze liefde bestaan-
baar.

„Een vermeende vaderlandsliefde, die de inner-
lijke structuur van het staatsleven miskent, die het
overheidsrechtsverband op de basis eener terri-
toriale militaire machtsorganisatie verafschuwt,
kent het voorwerp harer liefde niet. Ze moge in
een chiliastisch idealisme zich een zachtaardig
beeld van haar geliefde ontwerpen, zoodra de
staat (de bestaande staat of de zich in wording
bevindende staat) van zijn onderdanen het offer
vraagt van goed en bloed, is voor droomende
idealisten geen plaats meer, maar blijkt in de
harde realiteit, waar de vaderlandsliefde echt en
waar zij innerlijk onwaarsachtig was. De ware
vaderlandsliefde weet, dat haar weg door bloed en
tranen kan leiden en ervaart, naar haar chris-
telijke openbaring, daarin de smart van het „om der
zonde wil.“¹¹⁾

Zeker mag de vaderlandsliefde niet leiden tot
staatsvergoddelijkheid. De staat heeft niet het recht
het offer van het leven zijner onderdanen te vragen
en hen zoo te dwingen tot afgoderij. De staat
heeft gehoorzaam te zijn in het volbrengen van zijn
roeping, het koste hem dan wat het koste.

Daarom mag ook niet verondersteld, dat vader-
landsliefde een hogere liefde is dan een andere,
b.v. die van gezin en familie. Geen enkele liefde
mag de concurrentie van andere liefdesbetrekkin-
gen dulden. Elke liefde heeft haar terrein. De liefde
tot de geloofsgenooten in een kerkgemeenschap
duld geen concurrentie van de vaderlandsliefde
in dezen zin, dat de laatste een kerkelijke scheiding
zou mogen brengen in de geloovige liefdesgemeen-
schap. De liefde van ouders tot kinderen en der
kinderen tot de ouders verdraagt niet een con-
currentie der vaderlandsliefde, die de innerlijke
gezinsverhoudingen zou willen overheerschen.¹²⁾
Maar elke liefde kenne haar wetten. Anders wordt
ze een liefde, die benaauwt, en waaronder gezocht
wordt.¹³⁾

Hier worstelen wij, om verlost te worden van
het dringen der zonde, die de orde der levens-
verbanden verstoren wil, en die ons vangen wil in
den strik der gemakkelijheid, waarin wij naar
onzen willekeurigen lust het leven zien te ordenen,
of waarin wij ons in een vermeenden chaos een
eigen weg banen. We kunnen ons dan in deze
eigenwilligheid 'tair van den diepen levensernst
aanmeten, gelijk we dat in allen eigenwilligen gods-
dienst van jongsaf hebben leeren verfoeien. „Maar
ik doe het zóó!“ „En ik heb zóó het meest lief!“
Alsof wij almachtige scheppers van hemel en aarde
waren.